

VEČERNJI ANGELUS NA ŠIROKOM BRIJEGU (1953.)

► Piše: fra Umberto Lončar

Na krilu svibnja Brijeg moj zanesen
i suton bijeli u dušu mi tone;
gle! – Gospin Pozdrav topao uznesen
na Brijegu dragom naša zvona zvone.

Miriše svibanj. Bašča puna cvata
– k'o bijelog snijega krošnje cvijeta pune –
i u njoj žrtve iz posljednjeg rata,
gdje mrtva braća svetost mjesta krune.

– O mrtva braćo, mučenici Krista,
na smrti vašoj žive pokoljenja,
jer grob nam ovaj u plamenu blista
kad god Gospi zvone Pozdravljenja.

Naš svaki živi Hercegovac fratar
nad vašim grobom nađe nadahnuće;
dok zvona njiše stari Boško, vratar –
suze tope suton i svako svanuće... ✍

HRVATSKI ŠIROKI BRIJEG I KRVAVI SNIJEG

► Piše: Mile Pletikosa

U vrijeme nove svjetske ideološke pošasti
prije tijekom i nakon Drugog svjetskog rata
zaslugom bezbožnog krvoločnog komunizma
ideološki raspamećeni Hrvat jurišao na brata.

Krvoločni bogomrzni OZNA UDBA partizani komunisti
sklepavši Jugoslaviju zaposjeli hrvatski Široki Brijeg
ubijali odreda katoličke svećenike franjevcu
zatirali hrvatstvo katoličku vjeru gazili hrvatski stijeg.

Širokobriješka hrvatska rodna majka
Odana Bogu vjeri domovini slobodi
nove sinove branitelje i svećenike
u ljubavi i iz osвете brojne rodi.

Zloglasni Tito partizani komunisti OZNA UDBA
Hrvate rimokatolike krvoločno progonili zatirali
hrvatstvo hrvatska baština rimokatolička vjera
domoljublje rodoljublje neustrašivo im se odupirali.

Titovi komunisti i naoružani partizani
vražjem komunizmu soj zločinaca odani
nisu uspjeli toliko Hrvata zaklati ubiti
koliko je hrvatska širokobriješka majka odlučila roditi.

Nema više hrvatskog ubojice Tita
ni njegovih naoružanih krvoločnih partizana
u hrvatskom slobodarskom progonjenom srcu
osta more otvorenih nevinih nezaboravnih rana.

Brojni nevinu progonjeni mučeni
hrvatske kćeri i sinovi su pali
jer su protiv komunizma
hrabro odlučno stali. ✍

FRA BONO ANDAČIĆ

► Piše: Zdravko Luburić

Jedna jedina riječ tetura kroz blijedu sjenu
i umire ispred njega i sada nestaje sve više
i više opterećena govorećim mrtvima
i nitko ne zna gdje ona strahom iskri
i nitko više ne zna tko je ovaj fratar u habitu
što pjeva svoju posmrtnu pjesmu,
i daje znak zemlji da dođe k njemu.

Njegov se glas vinu glasno i nijemo,
odlazi preko kamenih brežuljaka, uljuljanim
ritmom hita, juri kao kroz strah već njegova
modra leša.

Glas vijugavim putem zove njegovo ime
što liježe tijelu, a pored naočala i oči,
kao neizmerno duboka jezera,
negdje na putu ispod Grabove Drage
krče sebi put, traže se između stabala, čekaju i šute.

Njegove noge nisu mogle ići dalje
i nisu htjele ići dalje tom najudaljenijem
glasu što kuca po daljini, srebrnom poplavom
navaljuje, prodire u sve u čemu on šuti.
Ovdje njegove ruke skrivaju njegovo lice,
one ga skrivaju, ali ipak ga ne skrivaju
nego krvavo tamnim vremenom trajno
čekaju na sebe, a onda na njega,
da bi došle k njemu jedincatom već
lagano zametene, a onda raznesene
promuklim jaucima.

Teško se vuče, jauk ga naporno tegli,
nosi natovareno mu strjeljivo crvenih bogalja,
i ne izjeda zemlju, nego samo drhti
poput ugašena svjetla u tekućem opalu
što iz najdublje svijeta izvire,
mek i težak iz njegovih očiju.

Ohladnjele oči došle iz njegovih pougljenjenih
grudi, noćno raširene, dotiču jedva čujno
šaputanje, uskoro prigušeno, uskoro vrlo
prodornom tajnom mrtvačkih boja,
njegovu prisutnost sa zemljom sivi,
i u njegovim očima stoji velika slika smrti,
orijaški okerno žuta, pa okerno siva,
rastvorena sredinom neba i čeka strahom križeva
da pokopaju krvareće fra Ivanovo tijelo
u večernje rumenilo. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subrača«, VIII., 1 (14),
Široki Brijeg, 2015., siječanj – lipanj, 2015.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14,
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

- poštanskom uputnicom
- UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Naizgled je prošlo tako mnogo vremena otkada su komunisti željeznom metlom počistili krajeve kojima su prošli i nad kojima su zavladaali. Ipak, sve je još, na žalost, svježije i utječe na naše živote. Kad čovjek o svemu razmisli, onda zaključuje da je to zbog toga što se dotični ni dandanas nisu pokajali za svoja počinjena zlodjela. Umjesto toga oni govore o zastranjivanjima. Da ne bi! Hrvatska današnja historiografija sve više i više razotkriva to prikrivanje. Komunizam je bio zločinačka ideologija i želimo li naprijed, trebamo se osloboditi njegovih naslaga. Jasno i bez ikakvih govornih smicalica.

Hercegovačka franjevačka provincija, odnosno Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«, nema, stalno to naglašavamo, zadatak tražiti ubojice i ispravljati povijesni govor, nego među svojim ubijenim članovima pronalaziti tragove mučeništva. I to neumorno činimo, iz dana u dan. Ove godine obilježavamo 70. obljetnicu nepravedna, ničim zaslužena, ubojstva naše braće. Program obilježavanja protegnut ćemo kroz čitavu godinu i uz Božju pomoć nadamo se da će biti bogat ili primjeren, kako hoćemo. U sve spada i obilježavanje žrtvoslovnih mjesta. To je glede vanjskoga očitovanja. Što je s onim nutarnjim? Na to svatko od nas treba odgovoriti. U tom nesretnom Drugom svjetskom ratu ginuli su ne samo hercegovački franjevci nego i mnogobrojan puk Božji. Prisjetimo se svega toga u

svojim srcima i nastojmo osloboditi svoju dušu za istinsku slobodu. Nju nam nije darovao nikakav komunizam ili antifaziizam, kako sada vole govoriti, nju nam je darovao Bog preko krunice obješene o vratu naših bojovnika u Domovinskom ratu.

Dok pišem sve ovo, čitam što je kroz nekoliko zadnjih mjeseci Ministarstvo, nekada hrvatskih, branitelja, kojemu je pripojen Ured za istraživanje komunističkih zločina, uradilo glede žrtava iz Drugoga svjetskog rata i poraća. Osobno je to pismo i pitam se zbog čega o svemu nisam saznao iz medija koje redovno pratim? Očito im to ne odgovara. Moraju nešto raditi pa kad je tako, neka se o svemu što manje čuje. Zbog svega nema ni govora o pokopu tih žrtava. Vjerojatno se, kao u primjeru Sinca i Vrgorca, sve radi na brzinu i bez nazočnosti svećenika i javnosti. Na njihovu žalost sada ne mogu reći da nisu znali ili da sve rade stručno i po zakonu. U ljetošnjem broju *Hrvatske vjernosti* perom stručne osobe objašnjeno je koji bi se postupak pri tome trebao primijeniti. A njima je teško pročitati te dvije stranice??!

Odgovorani je posao istraživati samo jednu žrtvu, a kamoli njih nekoliko stotina tisuća. Ali je i častan te to netko mora učiniti. Pomognimo koliko možemo i molimo se da uključeni u taj rad smognu snage sve obaviti kako treba. Bog i žrtve bit će nam zahvalni.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Pobijeni	38
Podsjetnik	18	Djela pobijenih	44
Povijesne okolnosti	24	Odjek u umjetnosti	47
Povjerenstva	27	Nagradni natječaj	48
Stratišta	28	Razgovor	52
Istraživanja	30	Podlistak	57
Glas o mučeništvu	33		